

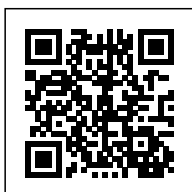

PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY
POSLANECKÁ SNĚMOVNA

9. volební období

276/0

**Návrh poslanců Marka Výborného, Marka Bendy, Vlastimila Válka, Aleše Juchelky a Aleše Dufka na vydání ústavního zákona, kterým se mění
Listina základních práv a svobod, ve znění ústavního zákona
č. 162/1998 Sb. a ústavního zákona č. 295/2021 Sb.**

Zástupce předkladatele: Výborný M. a další
Doručeno poslancům: 27. července 2022 v 14:56

N á v r h

ÚSTAVNÍ ZÁKON

ze dne 2023,

kterým se mění Listina základních práv a svobod, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
a ústavního zákona č. 295/2021 Sb.,

Parlament se usnesl na tomto ústavním zákoně České republiky:

Čl. I

ústavní zákon Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb., a
ústavního zákona č. 295/2021 Sb., se mění takto:

1. „V čl. 32 odst. 1 větě první se slovo „a“ nahrazuje čárkou a za slovo „rodina“ se vkládají
slova „a manželství jako svazek muže a ženy“.

Čl. II

Účinnost

Tento ústavní zákon nabývá účinnosti dnem 1. 1. 2023.

Důvodová zpráva

Obecná část

Úvod

Cílem předkládaného návrhu novely Listiny základních práv a svobod je doplnit ochranu rodiny na úrovni ústavního pořádku, zakotvenou článkem 32 hlavy čtvrté Listiny základních práv a svobod, o ochranu jednoho ze základních stavebních prvků úplné rodiny, jímž je manželství muže a ženy.

Výslovná ústavní ochrana manželství není v historii českého ústavního pořádku institutem neznámým – byla obsažena již v ustanovení § 126 Ústavní listiny Československé republiky z r. 1920. Rovněž z hlediska mezinárodní komparace nejde o ojedinělou úpravu, což zvláště platí pro středoevropský prostor. Manželství je pod zvláštní ochranou dle čl. 6 německého Základního zákona, ústavní ochranu manželství jakožto svazku muže a ženy poskytuje článek 18 polské ústavy či článek 41 slovenské ústavy. Obdobné ustanovení uznávající manželství za svazek muže a ženy je přítomno též v ústavním pořádku Chorvatska, Lotyšska, Litvy aj.; manželství za základ rodiny prohlašuje také např. ústava italská.

Rodina a rodinný život ze své podstaty náleží do bytostně soukromé a autonomní sféry života člověka. Rodina ovšem zároveň nenahraditelně a v podstatě výlučně plní několik funkcí takového významu, že bez ní není život lidské společnosti jako celku vůbec myslitelný. K těmto funkcím, které rodina přirozenou cestou naplňuje, náleží zejména funkce reprodukční, zajišťující reprodukci a generační výměnu obyvatelstva, funkce socializační, zajišťující všestrannou výchovu dětí, funkce sociálně-ekonomická, tj. fungování rodiny jakožto svébytného a soběstačného ekonomického celku a funkce regenerační a podpůrná, jejíž podstatou vzájemná sounáležitost, poskytování citového zázemí a emoční i materiální podpora mezi jejími členy. Rodina proto nutně představuje základní jednotku společnosti a nezastupitelný prvek triády jednotlivec – rodina – společnost. Každý historický pokus odbourat některou z funkcí rodiny a přenést ji na jinou entitu je znám svými škodlivými důsledky pro jednotlivce, zvláště pro dotčené děti, i pro společnost, a současně konečným neúspěchem takových snah.

Z těchto předpokladů vyvěrá úloha působení státu ve vztahu k rodinám. Všeobecná deklarace lidských práv v čl. 16. odst. 3 konstatuje, že „rodina je přirozenou a základní jednotkou společnosti a má nárok na ochranu ze strany společnosti a státu.“ Je posláním státu, aby zároveň respektoval autonomii a vnitřní život rodiny a současně rodinu uznával, poskytoval ji ochranu, napomáhal ji v nesnázích, a přitom zejména všestranně podporoval dosažení takové její podoby, která nejlépe odpovídá osvědčenému a zažitému ideálu funkční rodiny, naplňující přirozenou cestou všechny její soukromé i společenské úlohy.

Jádrem takové rodiny je manželský svazek muže a ženy. Zakotvení manželství jakožto v zásadě trvalého svazku jednoho muže a jedné ženy, kolem něž vzniká rodina a který je primárním sociálním prostředím, v němž jsou plozeny a vychovávány děti, ale vedle toho také zajišťovány potřeby stárnoucích rodičů atp., je v našem civilizačním okruhu pevně přítomno již několik tisíc let. Jeho nepochybnými zdroji jsou především chápání manželství jako dlouhodobého a původně posvátného právního svazku vznikajícího za stanovených podmínek vždy mezi ženou a mužem v římském právu, stejně jako postupné prosazení se monogamického svazku ve starověkém Izraeli a přítomnost manželství muže a ženy coby nerozlučitelné svátosti

v křesťanství na základě Nového zákona. Právní institut manželství – trvalého svazku ženy a muže – byl v novější době jako samozřejmý přejat a včleněn do všech velkých evropských kodifikací soukromého práva, vznikajících na základě přirozenoprávních, popř. římskoprávních doktrín v 19. a 20. století a lze na něj jistě nahlížet jako na součást přirozeného práva. Tato zcela mimořádná tradice právního institutu manželského svazku zajišťuje, že uvedené vnímání a vymezení pojmu manželství, tj. trvalého svazku jedné ženy a jednoho muže, je, navzdory některým tendencím posledních několika málo let, hluboce společensky i právně prověřeno a zakořeněno.

Rodina vznikající na podkladě manželského svazku má zvýšené předpoklady pro zdravý a plnohodnotný vývoj. Manželství představuje právní i morální závazek věrnosti, trvalosti, vzájemnosti a podpory a poskytuje tak základ pro stabilní sociální prostředí, v němž se může rodina rozvíjet. Manželství muže a ženy má typicky potenciál naplnit všechny hlavní funkce rodiny, a zvláště pak přivést na svět další generaci a vychovat ji v nenahraditelné a vzájemně nezastupitelné mateřské i otcovské lásce i vzoru, a to v prostředí, poskytující alespoň nějaké záruky stability a dlouhodobosti. Jakákoli jiná podoba rodinného soužití toho v takové míře schopna být nemůže. Manželství proto od státu, který se přihlašuje k ochraně rodiny, nutně rovněž náleží prvořadá a výjimečná ochrana.

Právní institut manželství má nenahraditelnou úlohu i z hlediska efektivního výkonu státní politiky, zejména té, jež směřuje k podpoře rodin. Je legitimním požadavkem státu, aby prostředky, které vynakládá do sociálního zabezpečení a podpory rodin, směřovaly v první řadě do prostředí, v němž existují právní záruky jeho stability, neboť v něm mohou tyto prostředky nejlépe a nejúčelněji plnit svůj smysl. Takové záruky poskytuje právě zejména rodina založená na manželském svazku.

V rovině fakticity nemohou z řady různých objektivních i subjektivních důvodů, závislých i nezávislých na vůli zúčastněných osob, nikdy všechny rodiny dospět k podobě, která je chápána jako její ideál. Totéž platí i pro manželství, jehož veliký potenciál mnohdy nemůže být z řady příčin naplněn. Tato skutečnost však nemůže znamenat, že má stát rezignovat na svou úlohu stanovovat normy chování. V tomto případě totiž obsahem a smyslem navrhované normy není jakékoli sankcionování toho, kdo její cíle nenaplnuje, nýbrž naopak podpora dobré praxe a nápomoc.

Ochrana manželství muže a ženy v rámci ústavního pořádku, jehož je Listina základních práva a svobod součástí, je tak zejména pokynem pro zákonodárce, stejně jako pro soudy a jiné orgány veřejné moci, aby svou činností co nejlépe přispívaly k podpoře a nerušenému fungování právního institutu manželství. Je zároveň záповědí jakýchkoli zásahů, které by tento právní institut a jeho význam a obsah mohly ohrožovat a narušovat. Česká republika není státem bezhodnotovým, ochrana manželství v Listině základních práv a svobod tak vyjadřuje i uznání manželství jakožto výjimečné a nenarušitelné hodnoty, odpovídající svým významem a mírou ochrany základním právům a svobodám.

Navržená ústavní ochrana manželství ovšem zajišťuje vedle ochrany manželského soužití jako takového též ochranu *pojmu* manželství, a to výlučně jakožto svazku jednoho muže a jedné ženy. I tento aspekt navrhované ústavní normy je mimořádně důležitý, neboť zabraňuje neuváženým legislativním či výkladovým experimentům, které by se jinak potencionálně mohly podústavní právní úpravy manželství dotknout. Vzhledem k výše nastíněné mimořádné tradici, kterou má pojem manželství v té podobě, jaká vyplývá z navrhovaného znění Listiny základních práva svobod a z platného právního řádu České republiky, vyvstává nezbytná

potřeba ochrany stávající definice tohoto institutu, která byla prověřena a ustálena bezpříkladně dlouhou kontinuitou, před ohrožením ze strany snah o její zpochybnění či přetvoření.

Manželství muže a ženy poskytuje optimální prostředí pro výchovu dětí

Empirický výzkum ukazuje, že děti nejlépe prospívají v péči svých sezdaných biologických rodičů.¹ Studie tak naznačují, že děti vyrůstající v jiných formách rodinného uspořádání, např. v prostředích, kde dítěti chybí otec nebo matka, jsou znevýhodněny v celé řadě oblastí, týkající se např. zdraví, konzumace alkoholu a drog, kriminality, vzdělání, mezigenerační chudoby apod.²

Ve vědeckém časopise *The Future of Children* spoluvydaném Princetonskou univerzitou v roce 2015 se lze dočíst, že „společenskovědní a medicínský výzkum přesvědčivě ukazuje, že děti, které jsou vychovávány svými biologickými sezdanými rodiči, v průměru dosahují lepších fyzických, kognitivních a emočních výsledků než děti vychovávané v jiných podmínkách“.³

Pouze manželství muže a ženy dokáže nabídnout přítomnost pohlavně diferenciovaného rodičovství, které je důležité pro vývoj dětí. Jak uvádí sociolog David Popenoe z Rutgers University, „společenskovědní výzkum podporuje myšlenku, že pohlavně diferenciované rodičovství je důležité pro lidský vývoj a že role otců ve výchově dětí je jedinečná a nenahraditelná“.⁴

Popenoe také zdůrazňuje, v čem spočívají klíčové přínosy přítomnosti otce a matky v domácnosti. Otcové podle něj „kladou důraz na soutěživost, výzvu, iniciativu, podstupování rizika a nezávislost“ a matky se soustředí na „emoční a osobní bezpečí“.⁵ Zatímco matky „poskytují důležitou flexibilitu a sympatie ve své výchově, otcové poskytují základní předvídatelnost a konzistentnost. Oba rozměry jsou kritické pro efektivní, vyvážený a lidský režim pro výchovu dětí“.⁶

Specifické přínosy matek jsou v literatuře hojně zdokumentovány. Např. přirozené biologické reakce matky na své dítě podporují zásadním způsobem neurální vývoj a schopnosti dětského mozku.⁷ Jedinečný benefit výchovy matky dále spočívá např. ve větším významu pro kultivaci jazyka a komunikačních schopností svých dětí.⁸ Dětem také pomáhají lépe chápat své vlastní

¹ Ribar, D.C., 2015. Why Marriage Matters for Child Wellbeing. *The Future of Children*, 25(2), pp.11-27. Princeton University and the Brookings Institution.

² Srovnej diskusi v Marks, L., 2012. Same-sex parenting and children's outcomes: A closer examination of the American psychological association's brief on lesbian and gay parenting. *Social Science Research*, 41(4), pp.735-751.

³ Ribar, D.C., 2015. Why Marriage Matters for Child Wellbeing. *The Future of Children*, pp.11-27. Princeton University and the Brookings Institution.

⁴ Popenoe, D., 1996. Life without father: Compelling new evidence that fatherhood and marriage are indispensable for the good of children and society. Simon and Schuster. Viz také Popenoe, D., 2009. Families without fathers: Fathers, marriage and children in American society. Routledge, New York.

⁵ Tamtéž.

⁶ Tamtéž.

⁷ Main, M. and Solomon, J., 1986. *Discovery of an insecure-disorganized/disoriented attachment pattern*. In Affective Development in Infancy, pp. 95-124 (Brazelton, Yogman (ed.), 1986).; De Wolff, M.S. and Van Ijzendoorn, M.H., 1997. *Sensitivity and attachment: A meta-analysis on parental antecedents of infant attachment*. Child development, 68(4), pp.571-591.; Nelson, C.A. and Bosquet, M., 2000. Neurobiology of fetal and infant development: Implications for infant mental health. In C. H. Zeanah, Jr. (Ed.), Handbook of infant mental health (pp. 37-59). The Guilford Press.

⁸ Parke, R.D., 1996. *Fatherhood* (Vol. 33). Harvard University Press.

pocity a reagovat na pocity jiných, a to např. skrze podporu otevřené diskuze pocitů a emocí v rámci rodiny.⁹ Aktivní vliv matek je taktéž nesmírně důležitý pro rozvíjení širokých společenských vazeb a pro navazování vztahů s přáteli a širší rodinou.¹⁰

Výchovný styl otců se liší od mateřského, přičemž vykazuje jiné reakce a vyšší poslušnost ze strany dětí.¹¹ Toto by mohlo být vysvětlením pro zjištění mnoha empirických studií, které zdůrazňují velkou roli otcovského vlivu v prevenci kriminality u dospívajících chlapců nebo adolescentního těhotenství u dívek.¹²

I kdybychom měli uměle vymyslet nejlepší rodinnou strukturu pro výchovu dětí, nevymysleli bychom nic lepšího než svazek muže a ženy. Sociologové Sara McLanahanová z Princetonu a Gary Sandefur z Oklahomské státní univerzity tvrdí, že „*kdybychom měli navrhnout systém pro zajištění základních potřeb dětí, pravděpodobně bychom přišli s něčím hodně podobným ideálu dvou rodičů. [...] Fakt, že oba rodiče mají biologické spojení s dítětem, by zvýšilo pravděpodobnost, že by se rodiče s dítětem identifikovali a byli by ochotni se pro něj obětovat [...]*“¹³

Společenskovědní výzkum tedy ukazuje na zásadní rozměr pohlavně diferenciovaného rodičovství coby předpokladu optimálního dětského vývoje a socializace.

Potvrzuje tak predikce tradičních vývojových teorií, které poukazují na optimalitu výchovného prostředí, které poskytuje zároveň mužské a ženské vstupy. Jak uvádí profesorka psychologie Charlotte J. Pattersonová z Univerzity ve Virginii, „*teorie psychologického vývoje tradičně zdůrazňovaly charakteristické přínosy matek i otců pro zdravý osobní a sociální vývoj jejich dětí. Proto mnoho teorií predikuje negativní výsledky pro děti, které jsou vychovávány v prostředích, která neposkytují tyto dva typy vstupů.*“¹⁴

Judikatura českého Ústavního soudu konstatuje ústavně konformní výlučnost institutu manželství

Výjimečnost právního postavení manželství lze ilustrovat taktéž na rozhodovací praxi Evropského soudu pro lidská práva (dále již jen „ESLP“), který ponechal členským státům široký prostor uvážení (*margin of appreciation*) pro úpravu manželství,¹⁵ ale jasně uvedl, že právo na manželství ve smyslu článku 12 Úmluvy existuje pouze pro muže a ženu (za splnění

⁹ Denham, S.A., Workman, E., Cole, P.M., Weissbrod, C., Kendziora, K.T. and Zahn-Waxler, C., 2000. Prediction of externalizing behavior problems from early to middle childhood: The role of parental socialization and emotion expression. *Development and Psychopathology*, 12(1), pp.23-45.

¹⁰ Amato, P.R., 1998. More than money? Men's contributions to their children's lives, S. 241-278 in: Alan Booth, Ann C. Crouter (Hg.) *Men in Families: When Do They Get Involved*. Psychology Press.

¹¹ Maccoby, E.E., 1998. *The two sexes: Growing up apart, coming together*. Belknap Press/Harvard University Press.

¹² Amato, P.R. and Rivera, F., 1999. Paternal Involvement and Children's Behavior Problems. *Journal of Marriage and the Family*, 61(2), pp.375-84.; Regnerus, M.D. and Luchies, L.B., 2006. The Parent-Child Relationship and Opportunities for Adolescents' First Sex. *Journal of Family Issues*, 27(2), pp.159-183.

¹³ McLanahan, S. and Sandefur, G., 1994. *Growing Up with a Single Parent. What Hurts, What Helps*. Harvard University Press, Cambridge.

¹⁴ Patterson, C. J. (2009). Lesbian and gay parents and their children: A social science perspective. In *Contemporary perspectives on lesbian, gay, and bisexual identities* (pp. 141-182). Springer, New York, NY. Viz také Patterson, C. J. (1992). Children of lesbian and gay parents. *Child Development*, 63(5), 1025-1042.

¹⁵ *Oliari and others v. Italy, Schalk and Kopf v. Austria*, App no. 30141/04 (2010), *Chapin and Charpentier v. France*, App no. 40183/07 (2016).

základních podmínek, jako je dobrovolný a vědomý souhlas a dostatečný věk).¹⁶ Uvedené pojetí bylo opětovně deklarováno ustálenou judikaturou Ústavního soudu.

Především nálezní pléna Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 10/15 ze dne 19. 11. 2015 (N 197/79 SbNU 229; 44/2016 Sb), ve kterém Ústavní soud dospěl k závěru, že napadená právní úprava sice stanoví omezení pro nesezdané páry, ale toto omezení je dostatečně odůvodněno předpokladem vyšší míry stability manželských párů a zejména lepším zajištěním poměrů dítěte, dojde-li k ukončení soužití jeho rodičů, tato úprava tedy sleduje nejlepší zájem dítěte [viz bod 33].

Na předchozí plenární nálezní Ústavní soud navázal rozhodnutím pléna pod sp. zn. Pl. ÚS 7/15 ze dne 14. 6. 2016 (N 110/81 SbNU 729): „[39] *Upřednostnění práv této formy vzájemného soužití považuje rovněž Ústavní soud za plně ústavně konformní, neboť odpovídá podstatě institutu manželství coby nejtěsnější formy soužití dvou osob různého pohlaví, k níž dochází na základě jejich svobodného rozhodnutí a s níž je spojena nejen řada práv, nýbrž také povinností, a rozhodnutí uzavřít manželství je proto zcela zásadní. Tím se manželství zcela jednoznačně odlišuje od jiných forem vzájemného soužití, a proto také právě institut manželství dává a priori největší předpoklad pro naplnění účelu osvojení, kterým je a musí být především nejlepší zájem dítěte.*“

Návrh je nediskriminační

Navrhovaná ústavní novela není diskriminační a je tudíž v souladu s článkem 1 a 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. K porušování lidské důstojnosti dochází v případech, kdy není zákon aplikován stejným způsobem vůči všem jeho adresátům.¹⁷ K porušení rovnosti a porušování lidské důstojnosti dochází pouze za situace arbitrárního rozhodování.

Základní test, zda se jedná o diskriminaci, je prováděn metodou, kterou využívá i český Ústavní soud. Ten spočívá v odpovědi na tyto čtyři základní otázky: „1. *Jde o srovnatelného jednotlivce nebo skupiny?*; 2. *Je s nimi nakládáno odlišně na základě některého ze zakázaných důvodů?*; 3. *Je odlišné zacházení dotčenému jednotlivci k tíži (uložením břemene nebo odepřením dobra)?*; 4. *Je toto odlišné zacházení ospravedlnitelné, tj. a) sleduje legitimní zájem a b) je přiměřené?*“¹⁸

Na úvod je třeba konstatovat, že z mezinárodního práva nevyplývá právo na uzavření manželství, pokud se nejedná o muže a ženu, za splnění daných podmínek (dobrovolnosti a zletilosti obou osob). Proto lze považovat navrhovanou úpravu za nediskriminační, již z toho důvodu, že drtivá většina zahraničních států by se dopouštěla diskriminace, stejně tak i v současnosti platný a účinný z. č. 89/2021 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále již jen „občanský zákoník“).

Pro úplnost je ovšem třeba zamezit případným pochybnostem.

V případě srovnatelnosti, manželství mohou uzavřít pouze muž a žena, tudíž veškerým jiným formám soužití je institut manželství odepřen. Základním znakem, který je i výslovně zmíněn v současnosti platné a účinné zákonné definici manželství je obsažen v ustanovení § 655 věty druhé občanského zákoníku: „*Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova*

¹⁶ *Hämäläinen v. Finland*, App no. 37359/09 (2014), § 71, 96.

¹⁷ Srov. nálezní Ústavního soudu ze dne 30. 11. 2010, sp. zn. I. ÚS 2278/10 (N 240/59 SbNU 443).

¹⁸ Nálezní Ústavního soudu ze dne 10. 7. 2014, sp. zn. Pl. ÚS 31/13, publikovaném pod č. 162/2014 Sb. (N 138/74 SbNU 141), bod 45.

děti a vzájemná podpora a pomoc.“ Potenciál biologické reprodukce odráží biologickou realitu a tuto podmínku splňuje pouze pár muže a ženy. Znak reprodukčního potenciálu institut manželství sdílí s nesezdaným soužitím, případně polyamorní skupinou, ve které se vyskytují alespoň jeden muž či žena avšak v případě nesezdaného soužití absentuje na rozdíl od manželství formalizace a trvalost výlučného vztahu. V případě polyamorního vztahu absentuje výlučnost a exkluzivita vztahu pouze mezi jedním mužem a jednou ženou. V případě párů stejného pohlaví naopak absentuje reprodukční funkce.

Postavení manželství je oproti výše uvedeným unikátní v tom, že spojuje všechny znaky v celistvosti, tedy spojuje trvalost a výlučnost vztahu dvou osob (absentuje u nesezdaného soužití a polyamorních vztahů) a zároveň jejich reprodukční potenciál (absentuje u registrovaného partnerství).

V případě odpovědi na druhou otázku testu, tj. důvodu vyčlenění jiných forem soužití z institutu manželství, pak hlavním důvodem vyčlenění je skutečnost, že institut manželství odráží především zájem dětí, jelikož, jak bylo i výše prokázáno, je trvalé soužití muže a ženy v průměru nejlepším prostředím pro řádnou výchovu a péči o děti. V daném případě tedy nedochází k odlišnému zacházení na základě sexuální orientace, jelikož sexuální orientace ani další zakázané důvody nejsou v případě uzavírání manželství zjišťovány.

U manželství jako svazku muže a ženy nedochází k odlišnému zacházení. Stát pouze preferuje trvalé soužití dvou zletilých osob odlišného pohlaví, jelikož mají potenciál být rodiči, což je v souladu s nejlepším zájmem dítěte, jak potvrzuje i Ústavní soud ve své rozhodovací praxi v případě osvojení dětí.¹⁹

Soulad navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem, s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána, a s právem Evropské unie

Návrh je v souladu s ústavním pořádkem České republiky. Listina základních práv a svobod je dle čl. 3 Ústavy České republiky součástí ústavního pořádku. Návrh nezasahuje materiální jádro ústavy, respektuje zásady, na nichž Listina základních práv a svobod spočívá a rozvíjí a doplňuje v Listině základních práv a svobod již obsažené právo na ochranu rodičovství a rodiny.

Navrhovaná úprava není v rozporu s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána, ani s normami obsaženými v ostatních pramenech mezinárodního práva. Závazek k ochraně rodiny pro Českou republiku plyne z řady mezinárodních smluv, jimiž je vázána, a dalších mezinárodních dokumentů. Z čl. 16 odst. 1 Všeobecné deklarace lidských práv vyplývá právo muže a ženy na uzavření manželství: *„muži a ženy, jakmile dosáhnou plnoletosti, mají právo, bez jakéhokoli omezení z důvodů příslušnosti rasové, národnostní nebo náboženské, uzavřít sňatek a založit rodinu.“* V čl. 16. odst. 3 Všeobecné deklarace lidských práv je uvedeno, že *„Rodina je přirozenou a základní jednotkou společnosti a má nárok na ochranu ze strany společnosti a státu.“* Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech stanovuje, že *„nejširší možná ochrana a pomoc by měla být poskytnuta rodině, která je přirozenou a základní jednotkou společnosti, zvláště k jejímu založení a po dobu, kdy odpovídá za péči a výchovu nezletilých dětí. Sňatek musí být uzavřen na základě svobodného souhlasu snoubenců.“* Mezinárodní pakt občanských a politických právech čl. 23 odst. 1 a 2 stanoví, že

¹⁹ Plenární nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 7/15 o osvojení registrovaným partnerem, body 37, 38 a 39.

„1. Rodina je přirozenou a základní jednotkou společnosti a má právo na ochranu společnosti a státu. 2. Uznává se právo mužů a žen uzavřít v přiměřeném věku sňatek a založit rodinu.“

Návrh je také v souladu s právem Evropské unie. Otázky rodinného práva náležejí do výlučné kompetence členských států.

Předpokládaný rozpočtový dopad navrhované právní úpravy

Není předpokládán dopad navrhované úpravy na veřejné rozpočty.

Zvláštní část:

K čl. I.

Navrhuje se doplnit čl. 32 odst. 1 věta první Listiny základních práv a svobod, která zakotvuje, že rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona, o slova „a manželství jako svazek muže a ženy“, kterými se stanoví, že pod ochranou zákona se nachází i manželství, a to jakožto manželství muže a ženy. Přímý pokyn navrhované normy zákonodárci spočívá v tom, že 1. právní institut manželství musí být zákonem uznáván, 2. zákon musí stanovovat taková pravidla, která budou směřovat k ochraně a podpoře smyslu manželství a budou tak naplňovat smysl uvedení manželství jakožto jedné ze základních hodnot společnosti v Listině základních práv a svobod, 3. zákonem uznané manželství musí výhradně spočívat ve svazku jednoho muže a jedné ženy. Význam zahrnutí ochrany manželství mezi základní práva a svobody v rámci Listiny základních práv a svobod je ovšem širší, vyplývá z něj rovněž všeobecná povinnost respektování manželství jako jedné ze základních hodnot, které svědčí obecná ochrana a podpora. V tomto smysl bude třeba interpretovat i obsah ostatních právních norem a jejich aplikaci.

K čl. II.

Účinnost je navržena tak, aby byla zachována vhodná legisvakanční doba bez ohledu na datum vyhlášení ve Sbírce zákonů. V případě, že nedojde k vyhlášení návrhu ústavního zákona do uvedeného data (tj. 1. 1. 2023), nastupuje ustanovení § 3 odst. 6 zákona č. 309/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů, který uvádí, že: „*Je-li stanoven den nabytí účinnosti, který předchází dni vyhlášení právního předpisu ve Sbírce zákonů, právní předpis vyhlášený ve Sbírce zákonů nabývá účinnosti k nejbližšímu 1. lednu nebo k nejbližšímu 1. červenci kalendářního rok.*“ Totožně řeší situaci zákon č. 222/2016 Sb., který výše uvedený zákon k 1. 1. 2023 zrušuje a nahrazuje totožnou úpravou ustanovení § 9 odst. 4.

V Praze dne 14. července 2022

Marek Výborný, v.r.

Romana Bělohávková, v.r.

Marek Benda, v.r.

Miroslav Zborovský, v.r.

Vlastimil Válek, v.r.

Tom Philipp, v.r.

Aleš Juchelka, v.r.

Nina Nováková, v.r.

Aleš Dufek, v.r.

Jiří Horák, v.r.

Hayato Josef Okamura, v.r.

Antonín Tesařík, v.r.

Ondřej Benešík, v.r.

Marian Jurečka, v.r.

Robert Teleky, v.r.

Pavla Golasowská, v.r.

Rudolf Salvetr, v.r.

Zuzana Ožanová, v.r.

Jana Bačíková, v.r.

Jakub Janda, v.r.

Jan Bauer, v.r.

Pavel Žáček, v.r.

Petr Beitl, v.r.

Václav Král, v.r.

Karel Haas, v.r.

Vojtěch Munzar, v.r.

Berenika Peštová, v.r.

Karel Rais, v.r.

Pavel Kašník, v.r.

Marek Novák, v.r.

Milan Brázdil, v.r.

Martin Kolovratník, v.r.

Jaroslav Faltýnek, v.r.

Věra Adámková, v.r.

Jan Skopeček, v.r.

Martin Major, v.r.

Renáta Zajíčková, v.r.

Ivan Jáč, v.r.

Karel Tureček, v.r.

Margita Balaštíková, v.r.

Josef Kott, v.r.

Hubert Lang, v.r.

Pavel Růžička, v.r.

Lubomír Metnar, v.r.

Miloslav Janulík, v.r.

Jaroslav Foldyna, v.r.

Alena Schillerová, v.r.

Martin Kukla, v.r.

Jana Mračková Vildumetzová, v.r.

Robert Stržínek, v.r.

Drahošlav Ryba, v.r.

Michal Ratiborský, v.r.

Petr Sadovský, v.r.

Lubomír Wenzel, v.r.

Platné znění částí novelizovaného ústavního zákona s vyznačením navrhovaných změn

k návrhu na vydání ústavního zákona, kterým se mění Listina základních práv a svobod, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb. a ústavního zákona č. 295/2021 Sb.

Článek 32

- (1) Rodičovství, ~~a~~ rodina **a manželství jako svazek muže a ženy** jsou pod ochranou zákona. Zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena.
- (2) Ženě v těhotenství je zaručena zvláštní péče, ochrana v pracovních vztazích a odpovídající pracovní podmínky.
- (3) Děti narozené v manželství i mimo ně mají stejná práva.
- (4) Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona.
- (5) Rodiče, kteří pečují o děti, mají právo na pomoc státu.
- (6) Podrobnosti stanoví zákon.